TISKOVÁ ZPRÁVA Praha 19. listopadu 2026

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

TGM MÁ SVOU ENCYKLOPEDII. TÉMĚŘ 250 HESEL POPISUJE SLOŽITOST I VÝVOJ (NEJEN) PREZIDENTA

Bezmála 1000 stran, přes 400 obrazových dokumentů a téměř 250 hesel shrnuje dosavadní poznání Tomáše Garrigua Masaryka. První encyklopedie svého druhu v Česku odkrývá komplikovanou osobnost v různých souvislostech – od hesel zaměřených na historické a životní události přes politiku až po jeho díla a místa, kde se pohyboval. Nové encyklopedii se věnuje také pilotní díl podcastu *Nejen TGM*.

Kdo byl Tomáš Garrigue Masaryk? Na tuto otázku částečně odpovídají různé knihy a brožurky, mnohdy názorově zabarvené. Komplexní, věcný přehled dosud chyběl.

„Tomáš G. Masaryk byl velmi komplikovanou osobností, jejíž působení bylo dlouhé, proměnlivé a velmi široké. Encyklopedie je žánr, který tuto mnohost dokáže přehledně zachytit,“ říká Lucie Merhautová z Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR, spolueditorka nové *Encyklopedie života a díla T. G. Masaryka*.

„Navíc nebyl jen prezident, ale i autor velmi heterogenního díla – od filozofie přes politické články, rozhovory, recenze, polemiky. Může být složité se v této osobnosti zorientovat,“ vysvětluje vědkyně, proč je encyklopedie TGM důležitá i potřebná.

Mnohostranná osobnost ve 239 heslech

Zatímco v Německu jsou encyklopedie k životu a dílu významných osobností poměrně běžné, v Česku jde o první takto rozsáhlý počin.

„O encyklopedii TGM jsme začali uvažovat v roce 2015. Sestavili jsme interní tým a začali rozmýšlet strukturu. Na ní měl zásadní podíl kolega Josef Tomeš, zkušený encyklopedista,“ popisuje Lucie Merhautová.

„Protože Masaryk je interdisciplinární a nějakým způsobem zasahoval do širokého spektra oblastí, potřebujete obrovský tým lidí, aby vystihl jednu osobnost,“ říká vědkyně.

Na téměř 250 heslech tak pracovalo přes 60 autorů a autorek a zahrnují působení Masaryka i před tím, než se stal československým prezidentem.

Kontakt pro média:
Eliška Zvolánková
Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Jitka Jindřišková
Masarykův ústav a Archiv AV ČR
jindriskova@mua.cas.cz
+420 775 236 635

Od abstinenčního hnutí po životosprávu

Encyklopedie obsahuje dva typy hesel: standardní, malá a vysázená ve sloupcích, a makropedická, velká článková hesla, jež se vyrovnávají s Masarykovým přínosem v jednotlivých vědních disciplínách, s jeho vztahem k náboženství i ke konkrétním oblastem kultury a umělecké tvorby, ale také k vybraným lokalitám, národům a státům a jejich kulturním specifikům.

Zajímavostí je třeba heslo k Masarykovi coby polyglotovi. Jazyky mu šly snadno, ale zároveň neměl jednoznačný rodný jazyk. Roztříštěnost jazyků vnímal často jako problém, proto už na střední škole navrhl své vlastní esperanto.

Zájemci se dočtou o jeho cestách, ve 20. letech nejčastěji do Středomoří, ale též do Palestiny. Další hesla pokrývají třeba Kancelář prezidenta republiky, svobodné zednářství, titanismus a krizi moderního člověka, ale i Marmaggiho aféru – roztržku mezi Vatikánem a Československem kvůli oslavě Husova svátku.

Každé heslo doplňuje výběrový soupis pramenů a literatury. Jedinečnou součástí encyklopedie je přes 400 obrazových dokumentů, které jsou mnohdy publikovány poprvé.

„Obrazový materiál používáme jako rozšíření výkladu hesla. Snažili jsme se vybrat opravdu zajímavé věci. Třeba se nám líbilo ukázat Masarykovu intelektuální práci na Platónových spisech s prezidentovými vpisky,“ říká Lucie Merhautová.

Hesla v encyklopedii jsou autorská a nabízejí mnohost výkladů Masaryka.

> *Encyklopedie neřeší, co je pro Masaryka důležitější, jestli Velká Británie, nebo Rusko. Neřeší ani chronologii…, což nabízí určitou zábavnost, překvapivost.*

„Encyklopedie neřeší, co je pro Masaryka důležitější, jestli Velká Británie, nebo Rusko. Neřeší ani chronologii, takže máte vedle sebe abstinenční hnutí a armádu, což nabízí určitou zábavnost, překvapivost,“ říká vědkyně.

Inventura TGM za 10 let

Encyklopedie je podle vědců inventurou toho, co všechno se o TGM ví. Sehnat autory ke všem heslům ale bylo dost náročné a dát celou knihu dohromady nakonec trvalo výrazně déle, než si autorský tým původně myslel.

„Třeba dva roky nám trvalo redigování a propojování hesel. Chtěli jsme zpracovat i další hesla, ale věděli jsme, že je v současné době nemáme komu zadat,“ popisuje závěrečné práce Lucie Merhautová.

Encyklopedie také dokumentuje, jak se k Masarykovi v posledních 30 letech přistupovalo. Lze se dočíst o tom, co bylo trendem v 90. letech, o využívání odkazu TGM k budování státnosti, ale i dnešním pohledu na Masarykův kult.

Více informací o encyklopedii nabízí pilotní díl podcastu *Nejen TGM*.

Více informací: **Lucie Merhautová**
Masarykův ústav a Archiv AV ČR
merhautova@mua.cas.cz
+420 605 413 470